

דף כא.

עין משפט א.

חור"מ סימן שסג פעיף ו

עיין בסעיף הקודם

עין משפט ב.

חור"מ סימן שסג פעיף ט.

ט. יא. י"א דבחצר שאינה עומדת לשכר שאינו מעלה לו שכר, אפי' שכרו מאחר שהיה סבור שהוא שלו ונמצא שאינו שלו, א"צ ליתן לו שכר^ב, אע"פ שנכנס על דעת ליתן שכר.

ואפי' אם נתן השכר לזה ששכר ממנו צריך להחזירו כיון שברור שבטעות נתן לו.

י. יב. י"א דבחצר העשויה לשכר חייב להעלות לו שכר אפי' שכרו מראובן ונתן לו השכר ונמצאת שהיא של שמעון צריך ליתן לשמעון שכרו^ג.

הגה: ודוקא ששמעון או שלוחו נמצאים בעיר ומשתדלים להשכירו, אבל אם שמעון אינו בעיר ואין מי שישתדל להשכירה הוי כחצר דלא עשויה להשכיר^ד.

יג. אחרי שהשוכר שילם גם לשמעון חוזר השוכר ותובע מראובן מה

ב. שם ברמב"ם הלכה ז', והוא מגמ' שם בב"ק כ"א ע"א השוכר בית מראובן מעלה שכר לשמעון וכו'. ומעמידה הגמ' בחצר העומדת להשכרה, וכ"כ הנ"י בשם הרמ"ה מזה שהגמ' לא תירצה כאן שיורד ע"ד לשלם שכר, שמע מיניה דכל היכא שאינה עומדת להשכרה לגבי הבעלים אע"פ שירד זה ע"ד לשלם שכר לאיש אחר כסבור שהיא שלו פטור, דכמו שלגבי המשכיר מקח טעות הוא וא"צ ליתן לו כלום שהרי נתברר שאינו שלו לגבי שוכר נמי מקח טעות הוא וכמו שלא שכר ממנו כלל. ואפי' כבר נתן לו השכר הוי כמחילה בטעות וצריך להחזירו וכך משמע מב"ב מ"א ע"א ממעשה דרב נחמן דשקל בידקא בארעא. וכך הסכימו הריטב"א ועוד. באר הגולה אות ז'.

ג. כ"כ הנ"י שם דומיא דלוקח שדה מחבירו ונמצא שאינו שלו שחייב הלוקח להחזיר השדה ופירותיו לבעלים, ואין לבעלים דין ודברים עם הגזול.

ואע"פ שנגמרו ימי השכירות עליו לשלם לבעלים, כ"כ הרמב"ן בחידושו בפ' חזקת הבתים דף כ"ט ע"א. ש"ך ס"ק י"ב.

ד. מהגהות מיימוני פ"ג דגזילה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

שנתן לו, ואפי' שכרו מראובן בפחות מכדי דמיו^ה צריך ליתן לשמעון בעל החצר כל השכר הראוי ליתן לו.

יד. שכרו מראובן בדמים יקרים ונמצא הבית של שמעון, לא יפרע לו אלא כפי מה ששוכרים אחרים^י, ואפי' אם כבר נתן לראובן ביוקר, אין שמעון נוטל ממנו אלא כפי ששוכרים אחרים^ז, ומ"מ אם באו הדמים ליד שמעון וטוען שלא היה שוכרה בפחות מזה, מספק לא מוציאים ממנו^ח.

הגה: ישראל שברח מן העיר ולקח השר ביתו והשאילו לישראל אחר, א"צ להעלות שכר לבעלים^ט שהרי אינה עומדת להשכרה, שאם לא היה דר בו ישראל היה דר בו גוי.

הגה: השוכר בית מחבירו וחזר והשכירו לאחר ביותר ממה ששכרו, אם היה לו רשות להשכירו לאחר כמו שנתבאר בסי' שט"ז היתרה שלו^י, ואם לא היה לו רשות היתרה לבעלים.

הגה: האומר לחבירו דור בחצרי א"צ ליתן לו שכר^כ.

- ה. כ"כ התוס' והרא"ש בב"ק כ"א, וכתב הנ"י שכן דעת הריטב"א.
- ו. ב"י בשם הנ"י, ואפי' שם בב"י וביאר דשכירות שעשה עם ראובן בטעות הוא, ולא כלום.
- ז. כאן מטעם שאינו ברור שהיה שוכרה בפחות, ועוד כתב הנ"י דאפשר דבכה"ג הוי מחילה מזה שהסכים השוכר במחיר גבוה. גאון אות כ"ח.
- ט. ממרדכי פ' כיצד הרגל, והגהות מיימוני פ"ג מגזילה.
- י. כמ"ש בב"מ ל"ה ע"ב אמר ר"י כיצד הלא עושה סחורה בפרתו של חבירו משא"כ בהיה לו רשות.
- כ. כ"כ הב"י בשם הרשב"ץ, וכתב הב"ח מיהו מהרא"י בת"ה סי' שיי"ז כתב דהיכא דזה נהנה וזה חסר אפי' מדעת נמי אינו מוחל על חסרונו, וכתב שכן פסק המהרי"ק, על מי שאמר לחבירו אכול עמי ואכל עמו חייב לשלם, וכ"כ הב"י ביור"ד סי' קס"ו בשם תלמידי הרשב"א דבחצר דקיימא לאגרא והלוהו ודר בחצירו, אע"ג דאבק ריבית אינה יוצאת בדיינים מ"מ חייב להעלות לו שכר דחסריה ממון וע"כ כיון שזו פלוגתא דרבוותא המע"ה ואם הדר בו מוחזק מצי למימר קים לי כרשב"ץ דפוטר, ואם בעה"ב הוא המוחזק מצי למימר קים לי כהמהרי"ק ומהרא"י. ועיין בסי' רמ"ו סעיף י"ז ובמש"כ שם במנחת אשר אות כ"ו.

ובפעמוני זהב כתב דממה שפסק מר"ן בסעיף ו' דבחצר שלא קיימא לשכר אפי' שהדר עביד למיגר, אם דר בו א"צ להעלות לו שכר, וגם הרמ"א לא חלק עליו שם א"כ אנו

הגה: שני שותפין בבית והשכיר אחד מן השותפין כל הבית שלא מדעת שותפו, צריך השוכר ליתן לשותף השני חלקו^ל. אבל אם לא שכר כל הבית רק חלק השותף שהשכיר לו א"צ ליתן לשני דבר.

ח"מ סימן שצא סעיף ט

עין משפט ד.ה.

ט. י. היו הפירות מונחים בצידי הרחבה^מ והבהמה בתוך הרחבה והחזירה ראשה לצידי הרחבה ואכלה מהן אינו משלם אלא מה שנהנית דכיון שגופה ברשות הרבים הוי ליה שן ברשות הרבים^נ, אבל אם הבהמה יצאה מהרחבה לצידי הרחבה ואכלה שם משלם מה שהזיקה כברשות הניזק.

מוכרחים לומר שמה שחידש כאן הרמ"א דבאומר דור עמי בחצרי א"צ להעלות לו שכר אפי" בחצר שעומדת להשכרה, וכן נראה פשוט מדברי הש"ך בסי' רמ"ו ס"ק ט' דהקשה שם מאי שנא מאכול עמי דחייב לשלם, ודור עמי שפטור והניח בצ"ע. ומקושייתו מוכרחים אנו לומר שכאן החצר קיימא לאגרא דאל"כ אין קושיא מאכול עמי ששם מחסרו וכאן לא קיימא לאגרא לא מחסרו דבר, אלא ע"כ כאן ג"כ בחצר העומדת להשכרה שמחסרו וע"כ הקשה מאי שנא. והוסיף הפעמוני זהב דכך נראה ג"כ מהש"ך כאן אצלנו בס"ק י"ב, אלא שכתב דהב"ח פליג והסיק מכח ספיקא דדינא המע"ה. אלא לפ"ז דברי הרמ"א כאן ובסי' רמ"ו סעיף י"ז סותרים ואיך נפסוק, והביא מדברי הט"ז ביור"ד סי' קס"ו ס"ק ג' שמציין שכתב כבר בחו"מ סי' שס"ג סעיף י' דלא קימ"ל כהרמ"א בשם התשב"ץ לפטור. והוסיף דגם מדברי הסמ"ע נראה שדברי הרמ"א כאן רק בלא קיימא לאגרא וע"כ אם קיימא לאגרא לא קימ"ל כהרמ"א כאן אלא דחייב כמו בסי' רמ"ו סעיף י"ז, דאכול עמו חייב, ועכ"פ אם תפס לא מפקינן מיניה כמו שהעלה הש"ך. עוד כתב שם בפעמוני זהב דמש"כ הרמ"א שצריך השוכר לתת לשותף השני חלקו אפי" שכבר שילם השוכר הכל למשכירו לו והתברר שישנו שותף שני שלא נעשה בידיעתו חייב לשלם לשותף השני ג"כ שוב חלקו, והוא מפורש ברשב"א שממנו מקור של דין זה כמו שהביאו הב"י, ע"ש, שהשוה דינו לדין גזלן. עוד כתב שם דשותף אחד שהשכיר כל הבית איירי בקיימא לאגרא ושכירותו מקנה גם חלק חבירו לשוכר רק שהוא צריך להעלות לו חלקו וע"ש מה שהאריך לפלפל.

ל. ב"י בשם הרשב"א.

מ. שהוא לפני הבתים ומיוחד לכל אחד להניח שם פירותיו מביתו ומשום כך כשהלכה הבהמה ברשות הרבים לצידי הרחבה ואכלה שם חייב נזק שלם דמקרי חצר הניזק, משא"כ כשעומדת בגופה ברשות הרבים והחזירה ראשה לצידי הרחבה דמשלמת מה שנהנית בלבד.

נ. ממשנה י"ט ע"ב, וכדמפרש לה שמואל בדף כ"א ע"א.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

אכלה מפתח החנות, אינו משלם אלא מה שנהנית^ט, ואם אכלה מתוך החנות משלם מה שהזיקה.

חז"מ סימן שצא סעיף י

עין משפט ו.

י. יא. אחד שהקצה מקום מרשותו לרשות הרבים והניח שם פירותיו ואכלה אותם בהמת חבירו הוי כרשות הרבים^ע ומשלם כמו שנהנית.

דף כא :

חז"מ סימן שצ סעיף יב

עין משפט א.

יב. יב. הכלב והגדי שקפצו מראש הגג למטה ושברו את הכלים משלמים נזק שלם שמועדים הם לדבר זה^פ, וכן אם נפלו והזיקו חייבים שעלייתן לגג פשיעה היא אע"פ שנפילתן באונס^ז, תחילתו בפשיעה היא וחייב.

הגה: י"א דאם הכלים סמוכים לכותל דאין ראויין לישיבר ע"י קפיצתם, ונפלו הגדי או הכלב ושברום פטור דאונס הוא^ק, ואם הכלי ארוך וראשו אחד קרוב לכותל וראשו השני רחוק בענין שראוי לישיבר ע"י הקפיצה ונפלו הגדי או הכלב בסמוך לכותל ושברו חייב דתחילתו בפשיעה, שהרי אם

ט. שם במשנה, כיון דבצד החנויות, רבים באים שם לחנות, והבהמה עומדת שם, הו"ל כעמדה ברשות הרבים ואכלה מצידי הרחבה דמשלם רק מה שנהנית, אבל אם אכלה בתוך החנות אף שעמדה שם מ"מ כיון שאין דרך הבהמה כלל להושיט ראשה לתוך החנות כו"ע מודו דהו"ל כאילו עמדה בחנות עצמה, משא"כ באכלה מפתח החנות דדרכה להושיט שם ראשה בדרך הילוכה ולאכול. סמ"ע ס"ק ט"ז.

ע. טור בשם הרא"ש בפסקיו וכלישנא קמא דשמואל.

פ. ממשנה בב"ק כ"א ע"ב, וגמ' ט"ו.

צ. שזהו אונס הבא מחמת הפשיעה שאילו שמרם לא היו באים לידי נפילה, מיהו אין דרכן לקפוץ אלא רחוק קצת מהכותל משום כך אם היו הכלים סמוכים לכותל שאז לא פשע מתחלה כיון שאין דרכן ליפול, ובקפיצתן אינו יכול להשבר, משום כך אם נפלו והזיקו בסמוך לכותל פטור.

ק. כ"כ התוס' והרא"ש שם מבריתא.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

היו קופצים היו שוברים אותם מראשו השני הרחוק מהקיר וא"כ היו תחילתו בפשיעה וסופו באונס דחייב.

יג. קפצו מלמטה למעלה ושברו הוי שינוי ומשלמים חצי נזק, אבל תרנגול שדילג בין מלמטה למעלה או להיפך חייבים נזק שלם.

ה"ה מי שמסר ביתו לשומרו והיה בו חש"ו צריך לשומרם ג"כ שלא ידלגו מלמעלה למטה ולא מלמטה למעלה.

חז"מ סימן שצב סעיף א

עין משפט ב.

א. כלב שנטל חררה והלך לגדיש אם הניחה בגדיש ואכל את החלה והדליק את הגדיש, על החלה ועל מקום החררה משלם נזק שלם אבל על הגדיש משלם חצי נזק.

ואם היה מגרר את החררה על הגדיש והולך ושורף משלם על החררה נזק שלם ועל מקומה חצי נזק ועל הגדיש פטור.

ר. דאילו עבדו אינו חייב על נזקו כמ"ש בס"י שמ"ט סעיף ד', ואם הוא עצמו הזיק חייב אדם מועד לעולם בין ער בין ישן. סמ"ע ס"ק ל"ז.

ש. ממשנה כ"א ע"א וחררה זו יש בה גחלים, שכן דרך לאפותה עליהם וחררה היינו חלה. אם הניחה בגדיש ואכל את החררה, אוקימתא דגמ' בכ"ג ע"א, וכשהניחה בגדיש כר"י דאשו משלם חציו, בדף כ"ב ע"א. ועל מקום החררה ג"כ נזק שלם כיון שהניחה שם הו"ל היזק בידים, וכיון דזה שהכלב אורחיה בכך חייב עליהם בעל הכלב נזק שלם, אבל על שאר הגדיש שלא בא ההיזק אלא מגרמא הו"ל צוררות ומשלם חצי נזק. סמ"ע ס"ק ב'.

ת. ופי' רש"י שם דחציו דכלב הוא והיינו צוררות.

א. שגם מקום הגחלת נחשב לשינוי או לצוררות וע"כ משלם על מקומה חצי נזק אבל על שאר הגדיש פטור שזה גרע מכח כחו. סמ"ע ס"ק ג'.

ב. והראב"ד בפ"ב מנזקי ממון הלכה י"ז השיג על הרמב"ם דשינוי בצוררות מרביע נזק לא מיפטר, וכתב ה"ה שאיני יודע לתרץ ואולי שהרמב"ם סובר כיון שהניח כלו חיצו ושוב אינו מחוייב על הגרירה כיון שלא נשרף הגדיש אלא מחמת הגרירה וצ"ע, והכ"מ כתב לתרץ דרמב"ם איירי באדווי אדווי וזהו מגרר, והעיר בבאר הגולה דכ"ש הוא לחייבו לר"י ח"נ כמו שכתב הב"י בשם הרשב"א ע"ש.

והרמ"א בשם י"א הביא דעל הגדיש משלם חצי נזק והוא מב"י בשם הרשב"א.

א. ב. בד"א כששמר בעל הגחלת את אשו וסגר הדלת ובא הכלב וחתר^ג ונטל החררה מעל האש, אבל אם לא שמר בעל האש את אשו בעל האש^ד חייב על שריפת הגדיש, ובעל הכלב חייב על אכילת החררה ועל מקומה.

הגה: וי"א דעל מקום החררה משלם כל אחד החצי^ה ועל שאר הגדיש בעל הכלב נותן רביע^ו ובעל הגחלת נותן שלשה חלקים. ואם זרקה הכלב על הגדיש אז משלם בעל הכלב רביע אפי' על מקום החררה^ז, ובעל הגחלת שלשה חלקים.

חז"מ סימן שצ סעיף יב

עין משפט ג.

יב. יב. הכלב והגדי שקפצו מראש הגג למטה ושברו את הכלים משלמים נזק שלם שמועדים הם לדבר זה^ח, וכן אם נפלו והזיקו חייבים שעלייתן לגג פשיעה היא אע"פ שנפילתן באונס^ט, תחילתו בפשיעה היא וחייב.

הגה: י"א דאם הכלים סמוכים לכותל דאין ראויין לישר ע"י קפיצתם, ונפלו

ג. שם ברמב"ם הלכה י"ח. דבזה בעל הגחלת פטור כיון ששמר אשו כדרך השומרים, ובעל הכלב חייב כיון דסתם דלתות חתורות הן מכלבים, והיה לו לשמור כלבו שלא יחתור ויזיק. סמ"ע ס"ק ד'.

ד. לאו דוקא דהא מסתמא בעל החררה הוא בעל האש שאפה חררתו בתנורו והגחלת היא שלו וגם הוא בעל הגדיש ולמה ישלם, אלא בא לומר שגם בעל הגחלת הוא הגורם ההיזק משום כך בעל הכלב אינו משלם אלא החצי היזק שהוא אכילת החררה ומקומה בגדיש, ושאר הגדיש בעל האש גרם. וזו דעת הרמ"ה בטור.

ה. כ"כ התוס' שם ששניהם שותפין בנזק.

ו. שלגביו הוי שינוי ואם היה עושה ההיזק לבדו היה משלם חצי נזק, עכשיו שיש לו שותף בנזק ישלם בעל הכלב רק רביע ובעל גחלת שלשה חלקים, דאם לא היה לו שותף בנזק היה חייב על הכל מדין אשו. סמ"ע ס"ק ז'.

ז. כשיטת הרמ"א בהג"ה ראשונה מב"י בשם הרשב"א דגם על מקום החררה משלם בעל הכלב רק רביע אם יש לו שותף בנזק דהוי צרורות. ועיין בגאון אות ה'.

ח. ממשנה בב"ק כ"א ע"ב, וגמ' ט"ו.

ט. שזהו אונס הבא מחמת הפשיעה שאילו שמרם לא היו באים לידי נפילה, מיהו אין דרכן לקפוץ אלא רחוק קצת מהכותל משום כך אם היו הכלים סמוכים לכותל שאז לא פשע מתחלה כיון שאין דרכן ליפול, ובקפיצתן אינו יכול להשבר, משום כך אם נפלו והזיקו בסמוך לכותל פטור.

הגדי או הכלב ושברום פטור דאונס הוא^י, ואם הכלי ארוך וראשו אחד קרוב לכותל וראשו השני רחוק בענין שראוי לישבר ע"י הקפיצה ונפלו הגדי או הכלב בסמוך לכותל ושברו חייב דתחילתו בפשיעה, שהרי אם היו קופצים היו שוברים אותם מראשו השני הרחוק מהקיר וא"כ הוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס דחייב.

יג. יג. קפצו מלמטה למעלה ושברו הוי שינוי ומשלמים חצי נזק, אבל תרנגול שדילג בין מלמטה למעלה או להיפך חייבים נזק שלם.
ה"ה מי שמסר ביתו לשומרו והיה בו חש"ו^כ צריך לשומרם ג"כ שלא ידלגו מלמעלה למטה ולא מלמטה למעלה.

חור"מ סימן שצו סעיף א

א. א. שור המועד וכן שן ורגל שהם מועדים מתחילתן מספיק להם שמירה פחותה^ל וע"כ אם קשרם בעליהם או שמרם שמירה פחותה ויצאו והזיקו פטור^מ.

בד"א במועד אבל בתם לא מספיק שמירה פחותה ולא קשירה אלא צריך שמירה מעולה^י והיינו עם דלת שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה^ס.
ושמירה פחותה היינו שהדלת יכולה לעמוד ברוח מצויה.

א. ב. סגר עליה בדלת שאינה יכולה לעמוד אפי' ברוח מצויה הוי כלא שמרו כלל וחייב, ואפי' לא נפלה הדלת ע"י הרוח אלא ליסטים הוציאוה^ע או חפרה או חתרה הדלת והפילתו חייב דתחילתו בפשיעה

- י. כ"כ התוס' והרא"ש שם מברייטא.
- כ. דאילו עבדו אינו חייב על נזקו כמ"ש בסי' שמ"ט סעיף ד', ואם הוא עצמו הזיק חייב דאדם מועד לעולם בין ער בין ישן. סמ"ע ס"ק ל"ז.
- ל. פלוגתא דתנאי בב"ק מ"ה ע"ב ופסקו הפוסקים כר"י.
- מ. להרמב"ם פטור לגמרי אפי' מחצי נזק, ולתוס' והרא"ש אינם פטורין אלא מנזק שלם אבל חייבים בחצי נזק. סמ"ע ס"ק ב'.
- נ. כר' יהודה שם.
- ס. מברייטא בב"ק נ"ה ע"ב.
- ע. כך משמעות הגמ' שם בדף נ"ו ע"א אמר רבא והוא שחתרה וכו'.

אפי' סופו באונס חייב פ.

אבל אם חתרה פירצה ויצאה משם פטור צ שאין האונס בא מחמת הפשיעה בדלת.

עין משפט ד.ה.ו.ז.

חור"מ סימן שצ סעיף יב

עיי' לעיל עין משפט א

פ. כמבואר בסי' רצ"א סעיף ו', וזהו אונס הבא מחמת פשיעה, שאם היה מעמיד לפניה דלת חזקה לא היתה נופלת הדלת מחמת שחתרה בקרקע או ע"י שנגחה בדלת עצמה. סמ"ע ס"ק ג'.

צ. כ"כ הטור שאין האונס בא מחמת הפשיעה, אבל הרמב"ם בפ"ד מנזקי ממון הלכה א' כתב בסתם אפי' חתרה ויצאה ולא חילק. באר הגולה אות ה'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com